

УДК 339.92
JEL Classification F13, F42
DOI 10.33111/EE.2024.53.KhomanetsV

V. Khomanets
*PhD in Economics, Ambassador
Extraordinary and Plenipotentiary
of Ukraine to the Republic of Tunisia
and the State of Libya with
concurrent appointment*

В. А. Хоманець
*кандидат економічних наук,
Надзвичайний і Повноважний
Посол України
в Туніській Республіці
та Державі Лівія за
сумісництвом*

ORCID: 0009-0004-0564-374X

ТОРГОВЕЛЬНА ДИПЛОМАТІЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ВИСОКОГО КОНКУРЕНТНОГО СТАТУСУ ДЕРЖАВ НА ГЛОБАЛЬНИХ РИНКАХ

Анотація. Всеохоплюючі процеси глобалізації світогосподарської системи реалізуються у сучасних умовах диверсифікованими механізмами міжнародних економічних відносин, котрі формують у сукупності усталені канали транскордонних потоків товарів, послуг, об'єктів інтелектуальної власності, робочої сили, а також інвестиційного і фінансово-кредитного капіталу. Специфічне місце в їх структурі посідає міжнародна торговельна діяльність суб'єктів господарювання різних держав, котра перетворилась в останні роки на потужний рушій їх політичного впливу на своїх партнерів, а отже, актуалізує питання щодо впровадження країнами наступальних заходів торговельної дипломатії. У статті подано комплексну характеристику форматів і практичних механізмів торговельної дипломатії, які реалізуються нині державами з метою підтримки національних бізнес-структур на глобальних ринках товарів і послуг.

Ключові слова: економічна глобалізація, глобальні ринки, міжнародна торгівля, протекціонізм, торговельна дипломатія, торговельні представництва, економічні відділи посольств, комерційні дипломати.

TRADE DIPLOMACY IN ENSURING A HIGH COMPETITIVE STATUS OF STATES IN GLOBAL MARKETS

Annotation. The comprehensive processes of globalization of the world economic system are realized in modern conditions by diversified mechanisms of international economic relations, which form established channels of cross-border flows of goods, services, intellectual property, labor, as well as investment and financial and credit capital. A specific place in their structure is occupied by the

international trade activity of economic entities of different states, which in recent years has become a powerful driver of their political influence on their partners, and thus raises the issue of offensive trade diplomacy by countries. The article provides a comprehensive characterization of the formats and practical mechanisms of trade diplomacy implemented by states to support their business structures in the global markets of goods and services. The author reveals the place, role and functions of trade missions and economic departments of embassies of states abroad in the institutional structure of their trade diplomacy. It is stated that despite the numerous representation of career diplomats in the implementation of trade diplomacy functions, in recent decades there has been a steady expansion of the subject structure of its national systems due to the involvement of non-career diplomats, business structures, mass media, research centers, non-governmental organizations, etc. in the implementation of diplomatic functions. The author identifies the transformational changes undergone by the structure, functional tasks, organizational models, forms and methods of multilevel activities of diplomats specializing in diplomatic support of the processes of entering and maintaining competitive positions in global markets by economic entities of their countries in a turbulent business environment. It is proved that all these changes by their nature reflect the fundamental processes of dynamic economization of the diplomatic service of different countries, in which the comprehensive improvement of trade relations with partner countries and the development of a non-discriminatory environment for their implementation become the main driver for the development of specific policy decisions in the field of foreign trade by the highest public administration.

Key words: economic globalization, global markets, international trade, protectionism, trade diplomacy, trade missions, economic departments of embassies, commercial diplomats.

Вступ. Сучасне бізнес-середовище характеризується неухильно зростаючою роллю міжнародної торгівлі у процесах економічної глобалізації, активним посиленням протекціоністських заходів у світовій торгівлі, зростаючою відкритістю національних економік та не баченим раніше загостренням геополітичної, геоекономічної та ринкової конкуренції за ринки збуту. Зовнішня торгівля, попри стрімку структурну динаміку в останні десятиліття транскордонного руху інвестиційно-виробничого капіталу та активну розбудову багатонаціональними фірмами глобальних вартісних ланцюгів, дотепер відіграє надважливу роль у реалізації державами національних економічних інтересів у глобальних координатах. Це висуває в число пріоритетних напрямів їх дипломатичної діяльності саме торговельну дипломатію. Достатньо сказати, що з часу укладення Генеральної угоди з тарифів і торгівлі світовий експорт товарів і послуг збільшився з 54,2 млрд дол.

США у 1948 р. [10, с. 46] до 30,9 трлн дол. у 2023 р. [3]. Тільки у 2022 р. в усьому світі було запроваджено майже 4,7 тис. обмежувальних для міжнародної торгівлі політичних заходів на тлі лише 1,1 тис. лібералізаційних заходів.

Постановка завдання. Попри усунення транскордонних бар'єрів у русі товарів і послуг, глобальні торговельні потоки характеризуються на сьогодні дедалі більшим охопленням регуляторними правилами і механізмами таких їх підсистем як-от: міжнародний науково-технологічний трансфер, пов'язані з торгівлею іноземні інвестиційні капіталовкладення, екологічне регулювання та регулювання процесів працевлаштування робочої сили тощо. Це свідчить про значне розширення сфер впровадження державами механізмів торговельної дипломатії, що актуалізує питання щодо постійного моніторингу ними стану виконання їх торговельними партнерами міжнародних правил, угод і домовленостей, досягнутих на двох рівнях, а також регіональному і багатосторонньому [11, с. 36].

З-поміж наукових праць, які містять найбільш глибоке розроблення проблематики трансформаційних змін міжнародної торгівлі в епоху глобалізації, важелів і механізмів економічної та торговельної дипломатії, інструментів підтримки експортної діяльності національних товаровиробників, чинних механізмів вирішення міждержавних торговельних спорів на інституційному майданчику СОТ, слід відзначити роботи І. Безверхої [11], Н. Бейна і С. Вулкока [1], А. Бохан [12], Н. Грущинської [13], М. Костецькі і О. Нарая [5], Г. Пігмана [6; 7], К. Фліссака [14], Т. Циганкової, О. Яценко, Т. Тананайко, Г. Солодковської, В. Оліфіренко та А. Іщенко [9], О. Шарова [15] та багатьох інших вітчизняних і зарубіжних учених.

Результати. Торговельна дипломатія держав охоплює на сьогодні доволі широкий спектр форматів і практичних механізмів підтримки національних бізнес-структур на зовнішніх ринках товарів і послуг — від прямого державного фінансування найбільш перспективних й експортно-орієнтованих досліджень і розробок до просування вітчизняної продукції на цільові сегменти ринків країн-партнерів; переговорів з питань тарифів, квот, прав інтелектуальної власності, трудових стандартів та екологічних норм; а також створення сприятливих зовнішньополітичних, економічних, податкових, адміністративно-регуляторних та технічних умов для закріплення національних товаровиробників на зарубіжних ринках. Досліджуючи еволюцію розвитку та суб'єкту структуру сучасної торговельної дипломатії, треба акцентувати увагу на такому: її суб'єктами є, в першу чергу, торговельні представництва різних держав, котрі наділені відповідним дипломатичним статусом і провадять діяльність з

підтримки експортно-імпортних операцій між акредитуючими державами та країнами їх перебування.

Надважливу роль у реалізації державами заходів торговельної дипломатії відіграють на сьогодні також економічні відділи посольств за кордоном, чії функціональні повноваження в основі практично дублюють функції торговельних представництв. Вони полягають насамперед у здійсненні комплексної аналітики зарубіжних ринків, лобюванні економічних інтересів національних компаній на ринках приймаючих держав та створенні сприятливих умов для їх «вбудовування» у глобальні постачальницькі ланцюги. Звернімось до конкретних цифр: згідно даних Нідерландського інституту міжнародних справ, загальносвітова кількість економічних дипломатів становить на сьогодні понад 20 тис. осіб, у тому числі Великобританії — 1,4 тис., Японії — 800, Канади — 590, Швеції — 240, Бразилії — 190 тис. (табл. 1).

Таблиця 1

**ПРЕДСТАВНИЦТВО ТОРГОВЕЛЬНОЇ ДИПЛОМАТІЇ
ЗА ОКРЕМИМИ КРАЇНАМИ**

Країна	Питома вага держави у глобальному експорті товарів і послуг у 2023 р., %	Загальна кількість економічних і дипломатичних місій за кордоном	Загальна кількість персоналу економічних і дипломатичних місій за кордоном, осіб
Німеччина	6,8	220	...
США	8,1	150	...
Японія	2,9	80	800
Китай	11,4	50	...
Франція	3,2	156	...
Великобританія	3,5	200	1400
Канада	2,3	100	590
Респ. Корея	2,4	141	...
Швеція	1,0	40	240
Швейцарія	2,3	140	...
Бразилія	1,3	57	190
Польща	1,5	77	...

Джерело: побудовано автором за даними [3; 5, с. 6].

Наголосимо, що ці цифри не враховують чималої кількості послів і консулів, наділених повноваженнями у сфері економічної дипломатії в якості доповнення до своїх основних професійних функцій, а також працівників недипломатичних установ. Маємо на увазі насамперед представництва торговельних палат, різного роду бізнес-асоціації та інші інституції, котрі у своїй професійній діяльності реалізують квазидипломатичні функції корпоративної чи бізнес-дипломатії.

Звернімо увагу на те, що фінансування заходів торговельної дипломатії (повне чи часткове) завжди здійснює держава. Так, неухильно зростаюча залежність національних економічних операторів від кон'юнктурних параметрів глобальних ринків товарів і послуг на тлі динамічного нарощування масштабів і диверсифікації їх зовнішньоторговельних операцій спричиняє постійне збільшення сукупних витрат держав на реалізацію інструментарію торговельної дипломатії (тобто її операційних витрат, заробітної плати та соціальних виплат кадровому корпусу, витрат на переїзд працівників тощо). Нині вони перевищують 0,5 млрд дол. США у рік [5, с. 6] і продовжують неухильно зростати з року в рік.

Слід наголосити на постійних трансформаційних змінах, яких зазнають структура, функціональні завдання, організаційні моделі, форми та методи багаторівневої діяльності дипломатів. Усі вони за природою відображають фундаментальні процеси динамічної економізації дипломатичної служби різних країн, за якої всебічне поліпшення торговельних відносин із державами-партнерами і розбудова недискримінаційного середовища їх реалізації стають головним рушієм розроблення найвищим державним управлінням конкретних політичних рішень у сфері зовнішньоторговельної діяльності. Красномовним підтвердженням цієї тези є, зокрема, той факт, що 60 % усього часу американських комерційних дипломатів, відведеного на реалізацію професійних функцій з підтримки економічних інтересів національного бізнесу за кордоном, витрачається саме на організацію торговельних ярмарок, а 40 % — на бізнес-розвідку та пошук бізнес-партнерів. У Німеччині 65 % усього часу комерційних дипломатів йде на розбудову відносин з національними урядами приймаючих країн, в Японії — 70 % на сприяння прямому іноземному інвестуванню, у Швейцарії — 40 % на підтримку у ділових переговорах, а в Австрії — 20 % на підтримку у ділових суперечках [5, с. 12]. Інакше кажучи, саме у США найбільш яскраво виявляється на сьогодні розмивання транскордонних бар'єрів між політикою та економікою, що надає пріоритетного значення питанню щодо активізації

діяльності усіх зарубіжних зовнішньополітичних представництв цієї держави у сфері дипломатичної підтримки інтересів національного капіталу на світових ринках та підтримання зусиль американського бізнесу щодо розширення його фінансово-господарської діяльності у глобальних координатах.

Якщо говорити про кількість кадрових дипломатів, то тільки у період 2016–2020 рр. у середньому понад 3,6 тис. державних і торговельних співробітників Сполучених Штатів Америки виконували комерційно-дипломатичні функції [2, с. 1]. З них 748 осіб були офіцерами зовнішньої служби (у 163 країнах світу) і 189 — офіцерами з повноваженнями у сфері торгівлі за кордоном (у 65 державах). Найбільша ж кількість американських офіцерів зовнішньої служби та торгівлі за кордоном сконцентровані нині в Європі та Євразії (249 осіб), Східній Азії і Тихоокеанському регіоні (210 осіб), а також державах Західної півкулі (175 осіб відповідно) (табл. 2).

Таблиця 2

**СЕРЕДНЬОРІЧНА КІЛЬКІСТЬ ОФІЦЕРІВ ЗОВНІШНЬОЇ СЛУЖБИ
ТА ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ США, НАДІЛЕНИХ ПОВНОВАЖЕННЯМИ
У СФЕРІ ЕКОНОМІЧНОЇ ТА КОМЕРЦІЙНОЇ ДИПЛОМАТІЇ,
ЗА ОКРЕМИМИ РЕГІОНАМИ У ПЕРІОД 2016–2020 РР.**

Регіон	Середньооблікова кількість офіцерів зовнішньої служби	Кількість країн, де працюють офіцери зовнішньої служби	Середньооблікова кількість офіцерів зовнішньої торгівлі	Кількість країн, де працюють офіцери зовнішньої торгівлі
Східна Азія і Тихоокеанський регіон	148	21	62	11
Європа та Євразія	201	45	48	20
Близький Схід і Північна Африка	87	16	17	9
Південна і Центральна Азія	70	11	11	3
Африка на південь від Сахари	107	41	12	8
Західна півкуля	136	29	39	14
Усього	748	163	189	65

Джерело: побудовано автором за даними [2, с. 1].

Подібна географічна структура їх професійної діяльності чітко відбиває, на нашу думку, сучасні територіальні пріоритети фінансово-господарської діяльності американського бізнесу та ті локалі світового господарства, де він отримує найбільші доходи. Крім того, лідерські позиції Сполучених Штатів Америки в інститутах глобального економічного менеджменту не тільки перетворюють їх у найголовніший центр ухвалення глобальних управлінських рішень, але й надають американським дипломатичним інститутам необмежені ресурсні можливості щодо оперативної функціональної адаптації до будь-яких кон'юнктурних змін у світовій політиці й економіці без довготривалого процесу пристосування до них національної «концепції суверенітету».

При цьому доволі поширеною практикою для діяльності американських штатних дипломатів у складі економічних відділів посольств США є проходження ними стажування у великих бізнес-структурах з метою з'ясування найбільш актуальних проблем, котрі стоять перед американським бізнесом в експортній діяльності. Реальністю сучасних торговельно-дипломатичних практик США є також їх чітко виражена трансфункціоналізація, за якої до реалізації торговельно-дипломатичних функцій на умовах трудових контрактів активно залучаються спеціалісти і фахівці міністерств і відомств. Йдеться насамперед про масштабне призначення фінансовими радниками у посольствах США колишніх працівників Державного казначейства та Міністерства фінансів, котрі мають значний практичний досвід у сфері реалізації державної фінансової політики та фінансового забезпечення бізнесової і підприємницької діяльності.

Наголосимо, що попри доволі багаточисельне представництво кадрових дипломатів у реалізації функцій торговельної дипломатії, в останні десятиліття спостерігається неухильне розширення суб'єктної структури її національних систем за рахунок долучення до реалізації дипломатичних функцій представників з числа некадрових дипломатів, бізнес-структур, масмедійних засобів, науково-дослідних центрів, неурядових організацій та ін. Останні, як свідчить міжнародний досвід, активно включаються у процеси розроблення державами національних зовнішньоторговельних політик, формування порядку денного міждержавних переговорів на інституційному майданчику Світової організації торгівлі та розроблення загальної регуляторної політики в рамках глобальної торговельної системи СОТ через контролювання засобів масової інформації, використання ресурсного потенціалу експертних спільнот, а також створення різного роду аналітич-

них, дослідницьких та «мозкових» центрів, некомерційних наукових організацій і «фабрик думок». По суті усі ми на сьогодні є свідками активної розбудови зазначеними суб'єктами національних систем торговельної дипломатії глобального простору світової політики, у якому завдяки активному використанню засобів ідейно-політичного лобізму здійснюється їх цілеспрямований вплив на розроблення й ухвалення найважливіших управлінських рішень у царині регулювання транскордонних потоків товарів і послуг способом регулювання «циркулюючих у світовому політичному просторі ідей та уявлень» [4, с. 93].

З огляду на це цілком закономірною стає підвищена увага національних урядів держав до питання про посилення оперативної координації всіх ланок і структурних підсистем торговельної дипломатії з вибором кожною з них найбільш адекватних її організаційної та управлінської структур з урахуванням наявних фінансових можливостей, споживчої місткості внутрішніх і зовнішніх цільових ринків, а також домінуючих моделей управління державним сектором та державно-приватного партнерства. У більшості держав світу функціональні повноваження щодо реалізації механізмів торговельної дипломатії покладені на об'єднані міністерства економіки (чи торгівлі) та зовнішніх справ, або ж на окремі міністерства [11, с. 37].

Наприклад, у Німеччині національна система торговельної дипломатія очолюється Федеральним міністерством економіки і захисту клімату (англ. Federal Ministry for Economic Affairs and Climate Action), яке наділене широкими повноваженнями у сфері зовнішньоекономічної діяльності і захисту прав інтелектуальної власності, торговельної і митно-тарифної політики. Своєю чергою, у Сполучених Штатах Америки у реалізації механізмів торговельної дипломатії спостерігається тісна взаємодія Державного департаменту, Міністерства торгівлі, Зарубіжної сільськогосподарської служби, Офісу Торговельного представника, Агентства з торгівлі і розвитку, Координаційного комітету зі сприяння торгівлі, Комерційної служби та інших інституцій, котрі володіють розгалуженою інституційною мережею підтримки експортної діяльності американських компаній та захисту національного капіталу за кордоном. Подібна практика реалізації торговельно-дипломатичної діяльності притаманна також Великобританії, яка характеризується активним залученням до роботи у британських посольствах вузьких спеціалістів. Останні, навіть не належачи до категорії державних службовців, проходять необхідну професійну підготовку у Дипломатичній академії при Міністерстві закор-

донних справ і у справах Співдружності (англ. The Foreign and Commonwealth Office — FCO) [8] та після її завершення реалізують широкий спектр професійних функцій у царині торговельної дипломатії. Непоодинокими в останні роки є й випадки прийняття на роботу у FCO осіб азійського й африканського походження, а також представників етнічних меншин (їх питома вага становить на сьогодні понад 13 % загальної кількості британських дипломатів) з метою реалізації цією державою комплексної стратегії «глобальної Британії» та нарощування своєї торговельної присутності у регіонах Азії та Африки.

Зазначена практика особливо активізувалась після Брекзиту як важливого каналу безболісного виходу Великобританії зі складу Європейського Союзу, розширення торговельної присутності та просування інтересів її національних товаровиробників на глобальних ринках, а також поглиблення торговельно-економічного співробітництва держави зі своїми європейськими партнерами. На реалізацію зазначених цілей Міністерство закордонних справ і у справах Співдружності Великобританії ще у 2018 р. додатково виділило 42 млн ф. ст. на відкриття 550 нових посад у дипломатичних представництвах держави з числа некадрових дипломатів [8].

За умов високої структурної динаміки геополітичної та гео-економічної конфігурації сучасного світу об'єктивна необхідність ефективного вирішення державами широкого спектра завдань торговельної дипломатії спричиняє суттєві зміни в її інституційній структурі. Йдеться насамперед про закриття невеликих за розміром посольств та відкриття замість них великих представництв в інших державах та при міжнародних організаціях. Крім того, доволі поширеною практикою останніх років є також використання великих за обсягом штатів посольств у певних світових регіонах як своєрідних посольських хабів для обслуговування посольських структур держав у сусідніх країнах [11, с. 37]. Подібна практика дає змогу досягти не тільки значної економії витрат посольських структур, а й поглиблення їх спеціалізації на тих чи тих видах торговельно-дипломатичної діяльності.

Висновки. Торговельна дипломатія держав має багаторічну історію та відіграє у глобальних умовах надзвичайно важливу роль у реалізації усього комплексу їх національних економічних інтересів на міжнародному поприщі. Її сучасні функції мають вищою мірою диверсифікований характер та охоплюють доволі широкий їх спектр — від пов'язаного з торгівлею фінансування (державної підтримки позик, гарантій та страхових зобов'язань,

активності ринкового вікна, інвестиційної і незв'язаної підтримки) до просування і захисту інтересів національного бізнесу за кордоном, сприяння в отриманні зацікавленими учасниками замовлень на поставки товарів та послуг вітчизняного виробництва, створення рівних конкурентних умов для діяльності національних компаній на зарубіжних ринках, а також підтримки розвитку промислової кооперації національних товаровиробників із зарубіжними компаніями та їх вбудовування у глобальні вартісні ланцюги. Крім того, торговельна дипломатія суттєво акселерує динаміку соціально-економічного розвитку держав, забезпечуючи зміцнення політичної ваги держав, вигідний міждержавний торговельний обмін і науково-технологічний трансфер, а також нарощування притоку іноземного інвестиційного капіталу у національні економіки.

Література

1. Bayne N., Woolcock S. *The New Economic Diplomacy: Decision-Making and Negotiation in International Economic Relations*, 3rd rev. upd. ed. London: Ashgate Pub., 2011.

2. Economic and Commercial Diplomacy. State and Commerce Implement a Range of Activities, but State Should Enhance Its Training Efforts. Report to Congressional Committees. United States Government Accountability Office. December 2021. URL: <https://www.gao.gov/assets/d22104181.pdf> (дата звернення 24.11.2024 р.).

3. Exports of goods and services (current US\$). The World Bank. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.CD> (дата звернення 06.09.2024р.).

4. Koshkin P. G. Think Tanks: Challenges and Opportunities in the Era of «Fake News» and Digital Technologies. *World Economy and International Relations*. 2019. Vol. 63. No. 7. P. 92-101.

5. Kostecki M., Naray O. Commercial Diplomacy and International Business. Discussion Papers in Diplomacy. Netherlands Institute of International Relations «Clingendael», 2007. URL: https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdfs/20070400_cdsp_diplomacy_kostecki_naray.pdf (дата звернення 26.11.2024 р.).

6. Pigman G. A. *Trade Diplomacy Transformed: Why Trade Matters for Global Prosperity*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2015.

7. Pigman G. A. Trade, Diplomacy, and the Evolving Global Economy. *Global Diplomacy: Theories, Types, and Models* / ed. Holmes A.R., Rofe J. S. Boulder: Westview Press, 2016.

8. The Foreign and Commonwealth Office. URL: <https://www.gov.uk/government/organisations/foreign-commonwealth-office> (дата звернення 08.11.2024 р.).

9. Tsygankova T. M., Yatsenko O. M., Tananaiko T. S., Solodkovska G. V., Olefirenko V. V., Ishchenko A. V. Free trade agreements in the world trade system: benefits and models. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, 2022. 6 (47). 172-181.

10. World Economic Report 1948. United Nations. Department of Economic Affairs. New York, June 1949. URL: https://www.un.org/en/development/desa/policy/wess/wess_archive/searchable_archive/1948_WESS_Full.pdf (дата звернення 25.11.2024 р.).

11. Безверха І. А. Комерційна дипломатія на сучасному етапі розвитку: основні тенденції та фактори впливу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2015. Випуск 10. С. 36-39.

12. Бохан А. В. Комерційна дипломатія в глобалізаційних трендах. *Економічний простір*. 2022. №179. С. 19-24.

13. Грущинська Н. М. Реалізація економічної дипломатії в системі сучасних міжнародних відносин: потенціал креативності та традиційні підходи. *Науковий вісник Дипломатичної академії України. Сер. Економічні науки*. 2017. Вип. 24 (3). С. 86-92.

14. Фліссак К. А. Економічна дипломатія у системі забезпечення національних інтересів України: монографія. Тернопіль: Новий колір, 2016.

15. Шаров О. М. Економічна дипломатія: основи, проблеми та перспективи: монографія. Національний інститут стратегічних досліджень. Київ: НІСД, 2019.

References

1. Bayne N., Woolcock S. (2011). *The New Economic Diplomacy: Decision-Making and Negotiation in International Economic Relations*, 3rd rev. upd. ed. London: Ashgate Pub.

2. Economic and Commercial Diplomacy. State and Commerce Implement a Range of Activities, but State Should Enhance Its Training Efforts. Report to Congressional Committees. United States Government Accountability Office. December 2021. URL: <https://www.gao.gov/assets/d22104181.pdf> (accessed November 24, 2024).

3. Export of goods and services (current US\$). The World Bank. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.CD> (accessed September 6, 2024).

4. Koshkin P. G. (2019). Think Tanks: Challenges and Opportunities in the Era of «Fake News» and Digital Technologies. *World Economy and International Relations*. Vol. 63. No. 7. P. 92-101.

5. Kostecki M., Naray O. (2007). Commercial Diplomacy and International Business. Discussion Papers in Diplomacy. Netherlands Institute of International Relations «Clingendael». ISSN 1569-2981. URL: https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdfs/20070400_cdsp_diplomacy_kostecki_naray.pdf (accessed November 26, 2024).

6. Pigman G. A. (2015). Trade Diplomacy Transformed: Why Trade Matters for Global Prosperity. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
7. Pigman G. A. (2016). Trade, Diplomacy, and the Evolving Global Economy. *Global Diplomacy: Theories, Types, and Models* / ed. Holmes A.R., Rofe J. S. Boulder: Westview Press.
8. The Foreign and Commonwealth Office. URL: <https://www.gov.uk/government/organisations/foreign-commonwealth-office> (accessed November 8, 2024).
9. Tsygankova T. M., Yatsenko O. M., Tananaiko T. S., Solodkovska G. V., Olefirenko V. V., Ishchenko A. V. (2022). Free trade agreements in the world trade system: benefits and models. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 6 (47). P. 172-181.
10. World Economic Report 1948. (1949). United Nations. Department of Economic Affairs. New York. URL: https://www.un.org/en/development/desa/policy/wess/wess_archive/searchable_archive/1948_WESS_Full.pdf (accessed November 25, 2024).
11. Bezverkha I. A. (2015). Komertsiiina dyplomatiia na suchasnomu etapi rozvytku: osnovni tendentsii ta faktory vplyvu. *Naukovi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*. Vypusk 10. S. 36-39. [in Ukrainian].
12. Bokhan A. V. (2022). Komertsiiina dyplomatiia v hlobalizatsiinykh trendakh. *Ekonomichnyi prostir*. №179. S. 19-24. [in Ukrainian].
13. Hrushchynska N. M. (2017). Realizatsiia ekonomichnoi dyplomatii v systemi suchasnykh mizhnarodnykh vidnosyn: potentsial kreatyvnosti ta tradytsiini pidkhody. *Naukovi visnyk Dyplomatychnoi akademii Ukrainy*. Ser. Ekonomichni nauky. Vyp. 24 (3). S. 86-92. [in Ukrainian].
14. Flissak K. A. (2016). Ekonomichna dyplomatiia u systemi zabezpechennia natsionalnykh interesiv Ukrainy: monohrafiia. Ternopil: Novyi kolir. [in Ukrainian].
15. Sharov O. M. (2019). Ekonomichna dyplomatiia: osnovy, problemy ta perspektyvy: monohrafiia. Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen. Kyiv: NISD. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 01.10.2024